

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MANUELA CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONY
přednesené dne 2. dubna 2020¹

Věc C-343/19

**Verein für Konsumenteninformation
proti
Volkswagen AG**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Landesgericht Klagenfurt (zemský soud v Klagenfurtu, Rakousko)]

„Řízení o předběžné otázce – Nařízení (EU) č. 1215/2012 – Příslušnost ve věcech týkajících se deliktní nebo kvazideliktní odpovědnosti – Místo, kde došlo ke škodné události – Manipulace s emisními hodnotami výfukových plynů v motorech automobilů“

1. V roce 1976 se Soudní dvůr poprvé zabýval otázkou, kterou normotvůrce ponechal v čl. 5 odst. 3 Bruselské úmluvy² otevřenou. Musel rozhodnout, zda při určování soudní příslušnosti bylo „místem, kde došlo ke škodné události“, místo, kde tato škoda vznikla, nebo spíše místo, kde se udál skutek, který ji zapříčinil³.

2. S cílem přinést užitečný výklad systému rozdělení soudní příslušnosti mezi členské státy zachoval Soudní dvůr možnost uplatnit oba hraniční určovatele. Řešení (které bylo v dané věci nejracionálnější) se změnilo v paradigma. Na čistě teoretické úrovni dává smysl s ohledem na to, že každá mimosmluvní odpovědnost vyžaduje existenci skutku, škody a příčinné souvislosti mezi nimi.

3. Po praktické stránce řešení tak jasné není, s výjimkou jednoduchých případů, jako je rozhodnutí ve věci Bier. Není jasné zejména tehdy, když škoda, z povahy škody samotné, nemá materiální odraz: tak je tomu u škod, které nezasahují do fyzické integrity konkrétní osoby nebo věci, nýbrž obecně do společného dědictví lidstva.

4. Soudní dvůr, jenž řešil tyto problémy při různých příležitostech a z různých úhlů pohledu⁴, má nyní možnost upřesnit svou judikaturu k čl. 7 bodu 2 nařízení (EU) č. 1215/2012⁵.

1 – Původní jazyk: španělština.

2 – Bruselská úmluva ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32).

3 – Rozsudek ze dne 30. listopadu 1976, Bier (21/76, EU:C:1976:166; dále jen „rozsudek Bier“).

4 – Mimo jiné v rozsudcích ze dne 11. ledna 1990, Dumez France a Tracoba (C-220/88, EU:C:1990:8; dále jen „rozsudek Dumez“); ze dne 19. září 1995, Marinari (C-364/93, EU:C:1995:289; dále jen „rozsudek Marinari“), a ze dne 10. června 2004, Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364; dále jen „rozsudek Kronhofer“). Nejnověji v rozsudcích ze dne 21. května 2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335; dále jen „rozsudek CDC“); ze dne 28. ledna 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37; dále jen „rozsudek Kolassa“); ze dne 16. června 2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449; dále jen „rozsudek Universal“), a ze dne 12. září 2018, Löber (C-304/17, EU:C:2018:701; dále jen „rozsudek Löber“).

5 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2012, L 351, s. 1, dále jen „nařízení“).

I. Právní rámec. Nařízení č. 1215/2012

5. V bodě 16 jeho odůvodnění se uvádí:

„Kromě místa bydliště žalovaného by měla existovat i jiná kritéria pro určení příslušnosti, založená na úzké vazbě mezi soudem a podanou žalobou nebo usnadňující řádný výkon spravedlnosti. Existence této úzké vazby by měla posílit právní jistotu a předejít možnosti, aby žalovaný byl žalován v řízení před soudem členského státu, jehož příslušnost nemohl rozumně předpokládat. To je důležité zejména ve sporech týkajících se mimosmluvních závazků, které vyplývají z porušení práva na soukromí a práv na ochranu osobnosti, včetně pomluvy“.

6. Kapitola II („Příslušnost“) obsahuje oddíly nadepsané „Obecná ustanovení“ (články 4, 5 a 6) a „Zvláštní příslušnost“ (články 7, 8 a 9).

7. Podle znění článku 4 platí:

„1. Nestanoví-li toto nařízení jinak, mohou být osoby, které mají bydliště v některém členském státě, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu.

[...]“

8. Článek 7 stanoví:

„Osoba, která má bydliště v některém členském státě, může být v jiném členském státě žalována:

[...]

2) ve věcech týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti u soudu místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události;

[...]“

II. Spor v původním řízení a předběžná otázka

9. Verein für Konsumenteninformation (dále jen „VKI“) je organizace pro ochranu spotřebitelů se sídlem v Rakousku. Předmět její činnosti zahrnuje mimo jiné vymáhání občanskoprávních nároků spotřebitelů, které jí byly postoupeny za účelem vedení sporu.

10. Dne 6. září 2018 VKI zažalovala u předkládajícího soudu Volkswagen AG, společnost založenou podle německého práva se sídlem v Německu, kde vyrábí motorová vozidla.

11. VKI uplatňuje ve své žalobě nároky na náhradu škody postoupené pěti sty sedmdesáti čtyřmi osobami, které si zakoupily vozidla. Žádá také určení odpovědnosti společnosti Volkswagen za budoucí škody, které ještě nebyly vyčísleny. Obě návrhová žádání jsou spojena s instalací odpojovacího zařízení v nabytých vozidlech (software pro manipulaci s emisemi), který na zkušebním stavu v rozporu s unijními normami maskoval skutečné emisní hodnoty výfukových plynů⁶.

⁶ – Podle VKI měly motory v sobě zabudováno odpojovací zařízení neschválené podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 715/2007 ze dne 20. června 2007 o schvalování typu motorových vozidel z hlediska emisí z lehkých osobních vozidel a z užitkových vozidel (Euro 5 a Euro 6) a z hlediska přístupu k informacím o opravách a údržbě vozidla (Úř. věst. 2007, L 171, s. 1), díky němuž bylo dosaženo toho, že na zkušebním stavu vypouštěly „čisté výfukové plyny“, to znamená odpovídající stanoveným mezním hodnotám. Naproti tomu v provozu na pozemní komunikaci byl objem znečišťujících plynů vyšší než tyto mezní hodnoty.

12. VKI tvrdí, že všichni spotřebitelé, kteří postoupili svá práva, nabyli v Rakousku – buď od profesionálních prodejců, nebo od soukromých prodávajících – vozidla vybavená motorem vyvinutým společností Volkswagen. Tato nabytí se uskutečnila před tím, než byly zveřejněny informace o manipulacích s výfukovými plyny, jichž se dopouštěl výrobce, k čemuž došlo dne 18. září 2015.

13. Podle názoru VKI spočívá újma způsobená vlastníkům vozidel v tom, že kdyby jim byla tvrzená manipulace známa, tato vozidla by buď vůbec nezakoupili, nebo by je zakoupili za nižší cenu. Rozdíl mezi cenou nepřipustně upraveného vozidla a skutečně zaplacenou cenou představuje škodu vyplývající z projevené důvěry, která musí být nahrazena. Podpůrně VKI podepírá svá návrhová žádání tím, že jak na trhu s novými motorovými vozidly, tak na trhu ojetých vozidel, je hodnota nepřipustně upravených vozidel ve srovnání s vozidly, která nebyla nepřipustně upravena, výrazně nižší.

14. VKI také tvrdí, že škoda, kterou utrpěli kupující, se zvýšila v důsledku zvýšené spotřeby pohonných hmot, nižšího počtu najetých kilometrů a nižšího výkonu motoru nebo vyššího opotřebení. Mimoto je třeba počítat s větším snížením tržní hodnoty vozidel dotčených touto manipulací, jimž hrozí riziko dalších nevýhod, jako je zákaz provozování dotčených vozidel nebo odnětí osvědčení o registraci vozidla. Ve chvíli podání žaloby některé tyto škody ještě nelze vyčíslit nebo ještě nevznikly, proto tato návrhová žádání VKI jsou v tomto ohledu čistě deklaratorní.

15. Z hlediska mezinárodní soudní příslušnosti soudu, k němuž byla podána žaloba, se VKI dovolává článku 7 bodu 2 nařízení.

16. Volkswagen navrhuje, aby byla návrhová žádání VKI zamítnuta, a nesouhlasí s mezinárodní příslušností předkládajícího soudu.

17. V tomto kontextu Landesgericht Klagenfurt (zemský soud v Klagenfurtu, Rakousko) pokládá následující předběžnou otázku:

„Musí být čl. 7 bod 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech vykládán v tom smyslu, že za takových okolností, jako jsou okolnosti v původním řízení, lze za „místo, kde došlo [...] ke škodné události“, považovat místo v členském státě, kde došlo ke škodě, pokud tato škoda spočívá výlučně ve finanční ztrátě, která je bezprostředním následkem nedovoleného jednání, k němuž došlo v jiném členském státě?“

III. Analýza

A. Úvod

18. Článek 7 bod 2 nařízení, který nabízí žalobci alternativní soud k soudu obecnému (to znamená soudu podle místa bydliště nebo sídla žalovaného v členském státě, stanovenému v jeho čl. 4 odst. 1), byl vždy pro vykládající subjekt výzvou⁷.

⁷ – Je jí jak v tomto nařízení, tak i v Úmluvě z roku 1968, a v nařízení, které jej nahradilo, nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2000, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42). Co se týče vztahu mezi těmito nástroji, odůvodnění č. 34 nařízení připomíná potřebnost kontinuity výkladu, což umožňuje promítnout na čl. 7 bod 2 jako pravidlo judikatury Soudního dvora k článku 5 odst. 3 Úmluvy z roku 1968 a nařízení č. 44/2001.

19. Z důvodu množství a rozmanitosti situací, v nichž může být podána žaloba „v oblasti deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti“, se musel Soudní dvůr zabývat exegezí tohoto ustanovení ve velmi rozdílných kontextech, a s postupem času v odlišnostech vnímání v době, kdy bylo přijato⁸. Bylo namísto ho upravit a doplnit v rámci řízení o předběžných otázkách položených z členských států⁹.

20. Existují nicméně některá neměnná vodítka ve výkladu tohoto ustanovení, a sice základní funkce zásad, jimiž se řídí, to znamená předvídatelnost pravidel (pro strany) a blízkost mezi příslušným soudem a sporem; obava o udržení užitečnosti zvláštního pravidla v rámci systému určování příslušnosti, aniž by ovšem opravňovala k rozšiřujícímu výkladu¹⁰, a neutralita tohoto pravidla ve vztahu ke stranám. Výklad je v každém případě autonomní, a to bez ohledu na definici „skutku“ a „škody“ ve vnitrostátních právních řádech i na použitelný věcný režim občanskoprávní odpovědnosti¹¹.

21. Článek 7 bod 2 nařízení předpokládá zvláště úzkou vazbu mezi soudem a sporem. Existence této úzké vazby by měla posílit právní jistotu a předejít možnosti, aby žalovaný byl žalován v řízení před soudem členského státu, jehož příslušnost nemohl rozumně předpokládat. Usnadňuje navíc řádný výkon spravedlnosti a užitečnou organizaci řízení¹².

22. Když k nezákonnému jednání a jeho důsledkům dochází v různých členských státech, pojetí soudní příslušnosti se rozšiřuje, když připouští, že v oblasti mimosmluvní odpovědnosti obě místa nabízejí významné spojení se sporem. Za těchto okolností může žalobce při podávání žaloby zvolit mezi dvěma příslušnostmi.

23. Kritérium, které obsahuje čl. 7 bod 2 nařízení, tak zachovává svůj užitečný účinek, který by se ztratil, pokud by se ustanovení vykládalo pouze jako místo události vedoucí ke vzniku škody, neboť to zpravidla souhlasí s místem bydliště žalovaného¹³. Duplicita příslušnosti soudů nebyla v žádném případě opuštěna¹⁴.

24. Článek 7 bod 2 nařízení nebyl koncipován jako soud na ochranu žalobce. Ačkoli ze systematického hlediska by mohl být vykládán jako kompenzace pravidla *actor sequitor rei*¹⁵, neznamená to, že musí být systematicky uplatňován způsobem zvýhodňujícím soudy státu místa bydliště poškozeného (*forum actoris*)¹⁶. To se připouští jen tehdy, když (a proto, že) místo bydliště poškozeného je navíc místem vzniku škody¹⁷.

8 – Jenardova zpráva k Úmluvě ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1979, C 59, s. 1) vysvětluje (s. 26), že v té chvíli byly vzorem dopravní nehody. Nebylo tedy namísto vytvářet virtuální prostor jako rámec pro spáchání nezákonného jednání nebo místa, kde dojde ke škodě.

9 – Jediná změna znění textu od jeho přijetí spočívá ve výslovném zahrnutí zmínky o místě, kde „by mohlo dojít“ ke škodné události, která potvrdzovala, že smyslem textu je jeho použití pro návrhy na předběžná opatření.

10 – Rozsudek ze dne 5. června 2014, *Coty Germany* (C-360/12, EU:C:2014:1318; dále jen „rozsudek *Coty Germany*“), bod 45, a rozsudek *Universal*, bod 25. Výklad nesmí být restriktivní, nýbrž striktní.

11 – Tak tomu bylo mimo jiné již v rozsudku *Marinari*, bod 19; později v rozsudku ze dne 27. října 1998, *Réunion européenne a další* (C-51/97, EU:C:1998:509), bod 15, a rozsudku *Coty Germany*, bod 43.

12 – Rozsudek *Bier*, body 11 a 17; rozsudek ze dne 22. ledna 2015, *Hejduk* (C-441/13, EU:C:2015:28), bod 19, a rozsudek ze dne 17. října 2017, *Bolagsupplysningen a Ilsjan* (C-194/16, EU:C:2017:766), bod 26.

13 – Rozsudek *Bier*, body 20 a 23; a rozsudek ze dne 16. července 2009, *Zuid-Chemie* (C-189/08, EU:C:2009:475; dále jen „rozsudek *Zuid-Chemie*“), bod 31.

14 – Ani v oblasti v oblasti čistě finanční škody. Viz níže poznámku pod čarou 28.

15 – Jehož projevem je čl. 4 odst. 1 nařízení.

16 – Rozsudky ze dne 25. října 2012, *Folien Fischer a Fofitec* (C-133/11, EU:C:2012:664), bod 46, a ze dne 16. ledna 2014, *Kainz* (C-45/13, EU:C:2014:7), bod 31.

17 – Rozsudek *Kolassa*, bod 50. V rozsudku *Löber*, bod 32, bydliště majitele bankovního účtu v Rakousku (v němž vznikla škoda) bylo přijato za tím účelem, aby byla přiznána příslušnost rakouským soudům podle „místa škodné události“ jakožto dalšího aspektu pro podporu této příslušnosti.

25. Na základě těchto faktorů v jejich vzájemné souvislosti Soudní dvůr vytvořil vodítka pro výklad čl. 7 bodu 2 nařízení ohledně „místa vzniku škody“ – některá s cílem zobecnění a jiná ve zvláštních oblastech:

- obecně, a s ohledem na to, co je v této věci relevantní, odmítl nepodstatné kategorie škod: pro účely tohoto ustanovení je důležitá pouze původní škoda, a nikoli škoda následná¹⁸, pouze škoda utrpěná přímým poškozením, a nikoli škoda vzniklá jinému „odrazem“¹⁹;
- v určitých specifických oblastech (například odpovědnost za porušení osobnostních práv na internetu) uznal kritérium střediska hlavních zájmů poškozeného²⁰. Snažil se tak najít rovnováhu ve prospěch nositele práva a kompenzovat globální rozměr internetu²¹.

26. Pokud je tvrzená škoda čistě finanční, vytvořil Soudní dvůr určitá kritéria, o nichž se zmíním níže.

B. Odpověď na předběžnou otázku

27. K tomu, aby bylo možno odpovědět na otázku předkládajícího soudu, která je podobná otázce ve věci, ve které byl vydán rozsudek *Universal*, je nutno na úvod objasnit povahu tvrzené škody: zda je původní, nebo následná, a zda je hmotná, nebo čistě finanční²². Je třeba také určit, zda subjekty, které převedly svá práva na požadovanou náhradu na VKI jako věřitelé, jsou přímí, nebo nepřímí poškození.

28. Posléze v závislosti na kvalifikaci škody bude nutné upřesnit relevantní místo pro účely soudní příslušnosti.

29. Předkládající soud se navíc ptá, zda je třeba upravit výsledek předchozí operace, aby se zohlednily otázky předvídatelnosti a blízkosti. Považuji za důležité již na tomto místě uvést, že kladná odpověď by znamenala podstatnou změnu ve výkladu a použití čl. 7 bodu 2 nařízení, který doposud převládá.

30. Zúčastnění ve svých vyjádřeních vyjádřili další váhání ohledně výkladu tohoto ustanovení, avšak nebudu se k nim vyjadřovat vzhledem k tomu, že nejsou obsažena v předkládacím usnesení²³.

1. Povaha škody: původní, nebo následná, hmotná, nebo nemajetková. Oběti přímé a nepřímé.

31. Předkládající soud vyčísluje škodu samotného softwaru, který je instalován do vozidla a představuje jeho vadu. Kvalifikuje jej jako původní škodu, přičemž snížení majetku nabyvatelů je pouhou následnou škodou²⁴.

18 – Rozsudek *Marinari*, body 14 a 15. Ve skutečnosti škoda může být „následná“ ve dvojím smyslu: a) pokud je odvozená od jiné předchozí škody (skutek byl příčinou škody, jejíž účinek se projevil na jiném místě – rozsudek *Marinari*, body 14 a 15 – slovy generálního advokáta Ph. Légera „vedlejší k nastalé škodě, kterou utrpěl přímý poškozený“ – stanovisko ze dne 14. ledna 2004, *Kronhofer*, C-168/02, EU:C:2004:24, bod 45); a b) pokud ji utrpěl některý poškozený „odrazem“, tj. nepřímý poškozený (rozsudek *Dumez*, body 14 a 22). V tomto stanovisku používám tento termín v prvním významu.

19 – Rozsudek *Dumez*, body 14 a 22. Obrazný výraz „odrazem“ se objevuje příležitostně v judikatuře Soudního dvora za účelem rozlišení mezi těmi, kdo mají nárok na náhradu škody utrpěné jimi osobně, a osobami jinými než „přímá oběť“, které se mohou „domoci náhrady škody způsobené jí[m] „odrazem“ v důsledku škody způsobené poškozenému“. Tak je tomu v rozsudku ze dne 10. prosince 2015, *Lazar* (C-350/14, EU:C:2015:802), bod 27.

20 – Rozsudek ze dne 25. října 2011, *eDate Advertising a Martínez* (C-509/09 a C-161/10, EU:C:2011:685; dále jen „rozsudek *eDate*“).

21 – Rozsudek *eDate*, bod 47.

22 – Otázka je formulována způsobem, který v tomto ohledu podle rakouského soudu nevzbuzuje pochybnosti. Z obsahu předkládacího usnesení nicméně vyplývá spíše opak.

23 – Týkají se místa, kde došlo k příčinné události, a volby mezi tímto místem a místem, kde se škoda projevila, pokud žalobci nejsou samotnými poškozenými, nýbrž spolkem, na který byla převedena jejich práva.

24 – Pochybnosti rakouského soudu se netýkají návrhu na určení odpovědnosti za budoucí škody nebo za ty, které nelze vyčíslit a které VKI přičítá pozdější aktualizaci softwaru k datu, kdy vyšla najevo původní manipulace s motory. Vzhledem k tomu, že předběžná otázka se jich netýká, nebudu se jimi zabývat. Neodolám však tomu, abych nicméně nezdůraznil, že příslušnost rakouských soudů z titulu místa, kde se škoda projevila, na základě čl. 7 bodu 2 nařízení, by byla z mnoha důvodů diskutabilní.

32. Zmiňuje také na osoby, které utrpěly škodu: zda spotřebitelé zastoupení VKI, nebo všichni nabyvatelé vozidla, počínaje prvními prodejci nebo vývozci. V tomto druhém případě by subjekty, jejichž práva hájí VKI a které jsou poslední v řetězci, nebyly přímými poškozenými.

33. Při zkoumání povahy škody je namístě rozlišovat kategorie příčinných událostí od následků (újm), které se řetězí:

- výroba předmětu s vadami nebo bez nich spadá do první kategorie. Tak to pojal Soudní dvůr v rozsudku Zuid-Chemie pro účely odpovědnosti za škody způsobené vadným výrobkem²⁵;
- škodou (resp. újmou) jsou negativní důsledky událostí projevující se ve sféře chráněných právních zájmů žalobce²⁶.

34. Vychází-li se z tohoto předpokladu v této věci, příčinná událost by spočívala v instalaci softwaru v průběhu procesu výroby vozidla, který mění údaje o jeho plynných emisích.

35. Škoda odvozená od této události má podle mého názoru povahu škody původní a majetkové.

36. Za normálních okolností (absence jakékoli vady) nabytí předmětu přináší do majetku, jehož součástí se stává, hodnotu, která je přinejmenším ekvivalentní hodnotě, která je z majetku vyňata (a v případě, že jde o nákup – prodej, je reprezentována cenou, která se za předmět platí).

37. Pokud je hodnota vozidla nižší než zaplacená cena, pak již v okamžiku koupě zaplacená cena neodpovídá přijaté hodnotě, protože vozidlo se nabyvá s původní vadou. Rozdíl mezi zaplacenou cenou a hodnotou hmotné věci získané jako protiplnění způsobuje poškození majetkových práv zároveň s nabytím vozidla (které se nicméně objeví až později).

38. Brání existence vozidla jako *hmotného* předmětu kvalifikaci újmy jako majetkové? Nemyslím si to. Když byly skutečné vlastnosti vozidel zveřejněny, jejich nabyvatelé nezjistili, že mají *méně* vozidla nebo *jiné* vozidlo, nýbrž vozidlo s nižší hodnotou: v konečném důsledku, menší majetek. Vozidlo jako fyzický objekt *symbolizuje* snížení majetku a umožňuje individualizovat původ tohoto poškození. Nemění však v tomto případě *nehmotnou* podstatu újmy, kterou manipulace se softwarem způsobila kupujícím.

39. Toto snížení majetku je, opakuji, původní, a ne následné, neboť se odvozuje přímo od příčinné události (manipulace s motorem), a nikoli od předchozí újmy utrpěné žalobcem a vzniklé toutéž událostí.

40. Co se týče postavení poškozených, domnívám se, že ti, kteří zakoupili vozidla (a postoupili svá práva VKI, aby je bránil soudní cestou), jsou *přímé* oběti ve smyslu čl. 7 bodu 2 nařízení. Újma, kterou uplatňují, není důsledkem dřívější škody, kterou utrpěly jiné subjekty před nimi.

25 – Rozsudek Zuid-Chemie, bod 27: „místo, kde škoda vznikla, není možné zaměňovat s místem, kde se odehrála skutečnost, která poškodila samotný výrobek, protože toto místo je ve skutečnosti místem, kde došlo k příčinné události“.

26 – V Německu probíhala intenzivní debata o tom, zda majitelé vozidel s upravenými motory mohou vůči výrobci uplatňovat nároky na základě mimosmluvní odpovědnosti (to znamená ohledně toho, zda jsou nebo nejsou nositeli takto chráněného právního zájmu). Plyne to z nesouladných soudních rozhodnutí, jimiž bylo jednak vyhověno žalobě – v rozsudcích Landgericht Stuttgart (zemský soud ve Stuttgartu, Německo) ze 17. ledna 2019 (23 O 180/18); Landgericht Frankfurt (zemský soud ve Frankfurtu nad Mohanem, Německo) ze dne 29. dubna 2019 (2-07 O 350/18), a Oberlandesgericht Koblenz (Vrchní zemský soud v Koblenzi, Německo) ze dne 12. června 2019 (Az.: 5 U 1318/18), v němž právě probíhá řízení o opravném prostředku před Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo) – a jednak zamítavých rozsudků – Landgericht Braunschweig (Zemský soud v Brunšviku, Německo), ze dne 29. prosince 2016 (1 O 2084/15).

41. Ztráta hodnoty vozidel se totiž neprojevila, dokud manipulace s motory nevyšla veřejně najevo. Žalobci mohou být v některých případech koneční uživatelé, kteří obdrželi vozidlo od jiného předchozího kupce, ovšem ten nezakusil žádnou újmu, neboť škoda, v té chvíli latentní, se projevila teprve později, a dotkla se tehdejšího vlastníka. Z tohoto důvodu nelze hovořit o přenášení škody z prvních kupujících na nástupce.

2. Místo, kde došlo k příčinné události

42. Vnitrostátní soud se ptá pouze na určení místa vzniku škody, a nikoli na místo, kde došlo k události, která ji způsobila. Z předkládacího usnesení plyne, že podle názoru tohoto soudu je jasné, že k (příčinné) události, která je zdrojem škody, došlo tam, kde se vyráběla upravená vozidla, to znamená v Německu.

43. Proto by výrobce vozidel jakožto osoba se sídlem v Německu měl v zásadě – v souladu s obecným pravidlem – podléhat soudům tohoto členského státu. Protože však původem návrhů na náhradu škody je deliktní nebo kvazideliktní jednání, je také namístě, aby tato osoba byla žalovanou v jiném členském státě, právě před soudy místa vzniku škody.

3. Místo vzniku škody

a) Obecný přehled

1) Lokalizace čistě finanční škody v judikatuře Soudního dvora

44. Návrhová žádání VKI se nezakládají, jak jsem již předeslal, na materiálním poškození osoby nebo věci, nýbrž pouze na finanční škodě.

45. V judikatuře Soudního dvora je místem vzniku škody místo, kde se nepříznivé následky konkrétně projeví²⁷.

46. Absence fyzického poškození ztěžuje identifikaci místa a vyvolává nejistotu již od počátku řízení. Současně tatáž absence vyvolává pochybnosti o vhodnosti udržet toto místo jako pravidlo pro určení příslušnosti pro účely čl. 7 bodu 2 nařízení. Nepřekvapuje, že v řadě předběžných otázek předcházejících této bylo Soudnímu dvoru navrhováno, aby v situacích, kde jde pouze o majetkovou újmu, upustil od volby mezi místem události a místem škody²⁸.

47. Po pravdě ve prospěch takového návrhu existují argumenty. Štěpení soudní příslušnosti není imperativem při použití tohoto ustanovení; je odůvodněné, protože a *jestliže* přiznání příslušnosti odpovídá „z hlediska důkazu nebo organizace řízení [určité] objektivní potřebě“²⁹. Výklad, který je zachycen v rozsudku Bier, nezamýšlel doplnit příslušnosti za účelem podání žalob na mimosmluvní odpovědnost, nýbrž spíše nevyločit relevantní hraniční určovatele při analýze skutečností – události a škody – pro ně podstatných.

27 – Mimo mnoha jiných rozsudků Zuid-Chemie, bod 27, a rozsudek CDC, bod 52.

28 – Stanovisko generálního advokáta M. Szpunara ve věci Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:161), bod 38: „[v] některých situacích nelze pojmy ‚Handlungsort‘ a ‚Erfolgsort‘ rozlišit“. Je to také názor podporovaný doktrínou – srov. Hartley, T. H. C., „Jurisdiction in Tort Claims for Non-Physical Harm under Brussels 2012, Article 7(2)“, *ICLQ*, č. 67, s. 987 až 1003, a Oberhammer, P., „Deliktsgerichtsstand am Erfolgsort reiner Vermögensschäden“, *JBl* 2018, s. 750 až 768.

29 – Rozsudek Kronhofer, bod 18.

48. V tomto smyslu by tedy volba „místa vzniku škody“ neměla nastávat za určitých okolností³⁰, a sice tehdy, a) když povaha této škody neumožňuje zjistit, kde k ní došlo, na základě jednoduchého testu³¹, b) když její umístění by bylo třeba stanovit prostřednictvím fikcí³² a c) když by analýza směřovala k nahodilému místu nebo k místu, které by bylo manipulovatelné ze strany žalobce³³.

49. Ve stejném duchu připomínám, že v rozsudku ze dne 19. února 2002, *Besix*, Soudní dvůr vyloučil použití čl. 5 odst. 1 Bruselské úmluvy (nyní čl. 7 bod 1 nařízení) ve vztahu k povinnosti, která „nemůže být lokalizována na konkrétním místě ani vázána na soud, který by byl zvláště vhodný k rozhodování sporů s ní spojených“³⁴.

50. Vzhledem k tomu, že odstavce 1 a 2 článku 7 nařízení sledují tytéž cíle blízkosti a předvídatelnosti, mohlo by řešení, které je správné pro odstavec 1, být správné i pro odstavec 2.

51. Soudní dvůr zajisté nevyločil příslušnost soudů místa vzniku škody, když tato je pouze majetková³⁵. Ačkoli paušálně neodmítá udržet tuto volbu, přibližuje se v některých případech k tomuto řešení. Argumentační linie není jediná, jak se to promítá v případech, kdy majetková ztráta je výsledkem porušení práva na příslušnost³⁶, ve srovnání s těmi, kdy se odvozuje od neúspěšné investice.

30 – Ve stanovisku ve věci *CDC* (C-352/13, EU:C:2014:2443), bod 47, generální advokát N. Jääskinen navrhl, že by čl. 5 odst. 3 nařízení č. 44/2001 neměl být použit tehdy, když se dotčení poškození nacházejí ve velkém množství členských států, neboť by to vyvolalo zvýšení počtu souběžných řízení s rizikem nesouladných rozhodnutí, což by bylo v rozporu s obecným cílem nařízení. Soudní dvůr se neztotožnil s tímto návrhem (který by měl význam i pro tuto věc, vzhledem k množství dotčených osob, a podle kterého postoupení jejich práv nemění určení soudní příslušnosti a čl. 7 bod 2 nařízení stanoví vnitrostátní místní příslušnost vedle příslušnosti mezinárodní). Požadavek na zamezení velkému počtu řízení tedy nesmí převážit nad použitím tohoto ustanovení, přičemž ukládá preventivní vyloučení soudů blízkých sporu, které jsou pro účastníky předvídatelné a jsou oprávněny projednat spor na základě samotného právního předpisu. Při množství souběžných řízení musí korekce proběhnout prostřednictvím mechanismů litispence nebo spojitosti, které nařízení rovněž stanoví (nebo vnitrostátních mechanismů pro souběžná řízení v témže státě).

31 – V rozsudku *Universal* se Soudní dvůr ztotožnil s argumentací, která by v zásadě vedla k lokalizaci škody tam, kde žalobce uzavřel závazkový vztah, který v konečném důsledku zatížil jeho majetek (body 31 a 32). Podle mého názoru odvolávat se na „místo uzavření závazkového vztahu“ příliš nepomůže lokalizovat škodu, pokud se chápe v tom smyslu, že vyžaduje zjištění použitelného práva. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) (Úř. věst. 2008, L 177, s. 6) teoreticky zajišťuje, že výsledky tohoto zjišťování jsou ve všech členských státech stejné, nelze však vyloučit odchylky, i kdyby tomu bylo pouze z důvodu odlišného přístupu k dokazování cizího práva v každém členském státě, a k podpůrnému řešení v případě nedostatku důkazů. V každém případě jde o obtížně známé a zohledněné při použití jiných kritérií příslušnosti podle nařízení a jemu předcházejících předpisů.

32 – Jako „středisko majetku poškozeného“, které odpovídá myšlence škody se simultánním dopadem na celý majetek žalobce. Tato vazba byla odmítnuta v rozsudku *Kronhofer*.

33 – Například v případech bankovních účtů žalobce, které si tento může zvolit až poté, co vznikne povinnost, k níž se váže majetková újma – viz rozsudek *Universal*, bod 38. Soudní dvůr připouští, aby místo, kde se nachází účet, na němž se účetně odráží operace, bylo místem vzniku přímé majetkové újmy, avšak, jak vysvětlím níže, konstatuje, že to nestačí k odůvodnění volby podle čl. 7 bodu 2 nařízení.

34 – Rozsudek ve věci *C-256/00*, EU:C:2002:99, bod 49. Věc se týkala povinnosti zdržet se jednání bez zeměpisného omezení.

35 – Viz judikaturu citovanou v poznámce č. 4. Otázka, zda je možné kvalifikovat jako „místo, kde došlo ke škodné události“ místo, kde vznikla škoda, která je, *in tu chvíli*, pouze majetková, byla k Soudnímu dvoru vnesena v rozsudku *Zuid-Chemie*, a to v rámci odpovědnosti za vadné výrobky. Vzhledem k tomu, že v uvedené věci došlo k majetkové újmě, Soudní dvůr považoval otázku za hypotetickou, a proto na ni neodpověděl. Z této absence odpovědi nelze dovodit, že v případě, že se spojí majetková újma s další (pozdější a ne navazující) fyzickou, přemístí se pro účely mezinárodní soudní příslušnosti umístění té druhé k první.

36 – V tomto kontextu se rozsudek *CDC* jeví jako izolovaný případ. Generální advokát N. Jääskinen ve svém stanovisku (EU:C:2014:2443), bod 50, vyzdvihl jako jedno z míst vzniku škody z hospodářské perspektivy místo, kde byly podepsány smlouvy, jejichž obsah kartel zkruslil. Místo, které Soudní dvůr nakonec zachoval – a sice sídlo každého z dotčených, což byla druhá možnost, kterou formuloval generální advokát – se v pozdějších rozsudcích nepřebírá.

52. V některých případech Soudní dvůr přirovnává škodu k opomenutím nebo skutečnostem vyvolaným činnostmi žalovaného bezprostředně a logicky předcházející škodě a jejichž způsobilost k tomu, aby byla posouzena v tomto smyslu, je větší, přestože není absolutní, jako je tomu tehdy, když škoda vyplývá z toho, že se něco *nestalo*:

- tak tomu bylo v rozsudku ze dne 21. prosince 2016, *Concurrence*, v kontextu selektivní distribuční sítě: škoda, kterou distributor mohl požadovat, spočívala ve snížení objemu obchodů a následné ztrátě příjmů³⁷;
- ve stejném duchu rozsudek ze dne 5. července 2018, *AB flyLAL-Lithuanian Airlines*, zkoumá hospodářskou ztrátu společně se snížením obrátu společnosti³⁸;
- v rozsudku ze dne 29. července 2019, *Tibor-Trans*, se posuzovala škoda spočívající v dodatečných nákladech, které byly při koupi nákladních vozidel uhrazeny z důvodu uměle zvýšené ceny: Soudní dvůr se nezaměřil na to, kde byla uskutečněna platba dodatečných nákladů, nýbrž na nabytí nákladního vozidla na trhu narušeném kartelovými praktikami³⁹.

53. Prezentace majetkové újmy odkazem na zjevnou činnost nebo skutečnost pomáhá spojit ji *fyzicky* s určitým územím, nebo takovému spojení přímo brání. Nevidím důvod, proč by nemohla být tato metoda používána obecněji⁴⁰, přestože mi připadá vhodné upozornit na její rizika: převést majetkovou újmu na jí předcházející hmotnou škodu, která je jí nejbližší, může vyústit v košaté diskuse o kategoriích „původní“ a „návazné“ škody⁴¹.

54. Sama majetková ztráta se dostala do popředí v jiných rozsudcích, v nichž Soudní dvůr připustil, že k materializaci škody dochází na účtu, na němž se odráží účetní snížení finanční hodnoty. Tak se tomu děje typicky v oblasti investic⁴².

55. V těchto případech se tedy z důvodu blízkosti mezi sporem a soudem nebo z důvodu předvídatelnosti pro strany vyžaduje, aby skutkové okolnosti případu jiné než místo vzniku škody, posuzovány jako celek, dokládaly způsobilost takového místa v okamžiku určování příslušnosti. Místo, kde k takovým okolnostem došlo nebo kde existují, umožní potvrdit (nebo naopak zaváže k odmítnutí) přesvědčení ohledně místa zvoleného za místo vzniku finanční škody.

56. V této (nedávné) judikatuře Soudního dvora, kterou doposud tvoří tři rozsudky⁴³, má argumentační *iter* v rámci čl. 7 bodu 2 nařízení dvě etapy, přičemž zjišťování, kde se materializovala škoda, je pouze jednou z nich. Toto místo, poté, co je identifikováno, nepředstavuje automaticky požadovanou blízkost a předvídatelnost, nýbrž výchozí bod, z něhož je nutno potvrdit *další zvláštní okolnosti* sporu v rámci celkového posouzení⁴⁴.

37 – Rozsudek ve věci C-618/15, EU:C:2016:976, bod 33: „[...] [v] případě porušení podmínek sítě selektivní distribuce prostřednictvím internetových stránek [...] škodu, jíž se může distributor dovolávat, představuje snížení objemu jeho prodeje na základě prodeje uskutečněného v rozporu s podmínkami sítě a z toho plynoucí ztráta zisku“.

38 – Rozsudek ve věci C-27/17 (EU:C:2018:533; dále jen „rozsudek flyLAL“), body 35 a 36.

39 – Rozsudek ve věci C-451/18, EU:C:2019:635; dále jen „rozsudek Tibor-Trans“), body 30, 32 a 33.

40 – V rozsudku *Universal*, body 31 a 32, se tento odraz také objevuje s tím, že se musí hledat opora v činnostech více či méně rozpoznatelných (v dohodě o narovnání tedy v České republice v rámci arbitráže, která zde probíhala).

41 – Ve svém stanovisku ze dne 28. února 2018 ve věci *flyLAL* (EU:C:2018:136), bod 70, generální advokát M. Bobek upozorňoval na skutečnost, že ke snížení obrátu a následné ztrátě příjmů nedochází nutně v témže místě. Snížení obrátu kvalifikuje jako „původní škodu“ a ztrátu příjmů jako škodu „následnou“. Soudní dvůr nepřijal tuto tezi, alespoň ne výslovně.

42 – Nejen tam – viz rozsudek *Universal*, kde škodnou událostí byla nedbalost advokáta, který sepsal smlouvu pro jeho klienta závaznou.

43 – Rozsudky *Kolassa*, *Universal* a především *Löber*.

44 – Rozsudek *Löber*, body 31 a 36, jakož i výrok.

57. Ačkoli je tato argumentace komplexní a liší se od argumentace uplatněné při dalších typech škod, nezdá se mi, že by Soudní dvůr diskurz podstatně změnil. Při analýze není první místo vyhrazeno blízkosti nebo předvídatelnosti ani není vykládajícimu subjektu bez dalšího umožněno vážit jednotlivé okolnosti případu za účelem identifikace *nejvhodnějšího* soudu z hlediska těchto parametrů. Tento aspekt vyvolal pochybnosti předkládajícího soudu⁴⁵, proto se mu budu dále podrobněji věnovat.

2) Dosah kritéria „zvláštních okolností“

58. V doposud vydané judikatuře se Soudní dvůr za účelem upřesnění kritéria příslušnosti týkajícího se „místa škody“ odvolává na „zvláštní okolnosti“ případu.

59. Jak jsem již vysvětlil, při této operaci je nutné ověřit, zda existují údaje, ze kterých bude jisté, že místo identifikované jako „místo škody“ je – v souladu se standardy nařízení – blízké a předvídatelné. Tak jsou naplněny imperativy soudní ochrany obou stran řízení, jakož i požadavky související s vedením řízení. Potřebnost tohoto ověření není obecná, tj. pro všechny typy škod, protože existuje, resp. může existovat, pouze v případě škod čistě majetkových.

60. Kritérium se také nepoužije k tomu, aby soud, jemuž byl spor předložen k rozhodnutí, porovnával „místo příčinné události“ a „místo škody“ a vybral mezi nimi to nejvhodnější.

61. Nediskutuji o tom, že rovnocennost – z hlediska blízkosti a předvídatelnosti – mezi místem skutku a místem škody, která platí od rozsudku Bier, je teoretická, resp. ideální. V tomto samotném rozsudku se zdůrazňuje, že není vhodné rozhodnout se pro jedno a vyloučit druhé, neboť každé z nich může „podle okolností“⁴⁶ přinést užitečná vodítka z hlediska dokazování a z hlediska organizace řízení.

62. Jedinečnost okolností daného případu tedy není platným kritériem (ani Soudní dvůr jej nepřijal) k rozhodnutí mezi příslušností podle místa příčinné události a podle místa škody. Taková volba byla úmyslně ponechána v rukou žalobce, což s sebou nese nutnost akceptovat to, co odpovídá především tomu, jak to jemu vyhovuje.

63. Relativnost cílů blízkosti a právní jistoty je navíc strukturálním rysem dělby příslušnosti podle nařízení. Každá z příslušností stanovených v jeho článku 7 reflektuje zvažování *ex ante*, abstraktně provedené normotvůrcem, mezi požadavky předvídatelnosti a požadavky blízkosti.

64. Výsledek tohoto zvažování vyjadřuje rozumnou rovnováhu mezi oběma zásadami, která musí být zachována při uplatňování pravidla v praxi. V tomto ohledu v minulosti Soudní dvůr zdůrazňoval, že není možné odmítnout výsledek, ke kterému vede použití kritéria stanoveného formálně článkem 7 nařízení, a to ani tehdy, když v konkrétním případě vede k soudu, který postrádá vazbu se sporem. Žalovaný může být předvolán k soudu místa, který norma určí, dokonce i tehdy, když takto určený soud není tím, který má nejužší vazbu na spor⁴⁷.

65. Textový odkaz na „soud[...], který má objektivně *nejlepší předpoklady* pro posouzení, zda skutečnosti zakládající odpovědnost žalované osoby jsou splněny“⁴⁸, neznamená – ani z hlediska metody ani výsledku – křížové porovnávání mezi různými jurisdikcemi, které mohou být při hledání soudu nejlépe situovaného v každém jednotlivém případě příslušné z titulu místa skutku a škody.

45 – Viz s. 9 a 10 předkládacího usnesení.

46 – Bod 17 (kurzivou zvýraznil autor stanoviska).

47 – Rozsudek ze dne 29. června 1994, Custom Made Commercial (C-288/92, EU:C:1994:268), body 17 (ve spojení s bodem 16) a 21. Rozsudek hovoří o zvláštní soudní příslušnosti v oblasti smluvní, avšak zásada je se stejná i v bodě týkajícím se žalob na mimosmluvní odpovědnost. V tomto duchu, v oblasti mimosmluvní odpovědnosti, rozsudek ze dne 27. října 1998, Réunion européenne a další (C-51/97, EU:C:1998:509), body 34 a 35.

48 – Například v rozsudku ze dne 16. ledna 2014, Kainz (C-45/13, EU:C:2014:7), bod 24.

66. Tento výraz je odrazem zvažování mezi právní jistotou a blízkostí ke sporu, které vykrystalizuje v kritérium příslušnosti zakotvené v ustanovení právního předpisu. V dalších rozsudcích Soudní dvůr používá různé výrazy, jako je například „zvláště úzká vazba“⁴⁹, které nezahrnují ideu porovnávání. Vzhledem k tomu, že nevedou k omylu stran úkolů orgánu, který uplatňuje tuto normu, jsou tyto jiné výrazy podle mého názoru vhodnější.

3) Upřesnění ohledně „dalších zvláštních okolností“

67. Které jsou „další zvláštní okolnosti“, jež musí k podpoře místa, kde se projevila škoda, nastat, když je tato škoda čistě finanční, závisí, jak je zřejmé, na každém jednotlivém sporu; tento výraz totiž v sobě zahrnuje ideu nahodilosti a odkazuje na konkrétní případ. Přesto mohou jako takové okolnosti být podle mého názoru obecně kvalifikovány:

- prvky relevantní pro řádný výkon spravedlnosti a užitečnou organizaci řízení; a
- faktory, které by mohly sloužit k formování přesvědčení stran ohledně toho, kde vést spor nebo kde by mohly být případně v důsledku svého jednání žalovanými⁵⁰.

68. V důsledku toho je pak jasnější smysl údajů, které Soudní dvůr vyjmenovává v rozsudku Löber⁵¹, paradigmatu tohoto nového postupu. Mezi těmito údaji se nachází původ plateb (lokalizace osobního bankovního účtu a zúčtovacího účtu); trh, na němž je distribuován prospekt a na němž jsou prodávány a nabývány certifikáty; místo, kde se nacházejí přímí obchodní partneři investora včetně místa jejich bydliště nebo sídla.

69. Podle očekávání přispívají tyto aspekty k dokazování protiprávního jednání, škody a příčinné souvislosti mezi nimi. Jsou to navíc okolnosti, které zohledňují pohled stran sporu: podle H. Löber – žalobkyně – z nich bylo patrné, že její investice neměla přeshraniční charakter⁵², a Barclays Bank – žalovaná – měla za to, že měla být upozorněna na možnost, že jednotlivci v některých členských státech, nedostatečně informovaní, činí investice, z nichž vznikají škody.

b) Projednávaný spor

1) Místo vzniku škody

70. Ve světle výše uvedeného je třeba být opatrný v souvislosti s úmyslem rozšířit na každou žalobu na náhradu čistě majetkové újmy *modus operandi*, který – při použití čl. 7 bodu 2 nařízení – zavazuje nejprve k identifikaci místa vzniku škody a později k ověření jeho vhodnosti (nebo nevhodnosti) jakožto kritéria soudní příslušnosti v rámci celkového posuzování zvláštních okolností případu.

49 – Rozsudek flyLAL, bod 27.

50 – Volba jedné nebo druhé se bude lišit minimálně v závislosti na protiprávním jednání a na organizaci řízení. Případ, v němž by bylo konstatováno porušení v dřívějším stupni a předmětem sporu je objasnění, zda a jaký dopad mělo na konkrétního žalobce, se logicky odlišuje od případu, v němž samotné konstatování dosud nebylo potvrzeno. Navíc očekávání subjektů v souvislosti s právními důsledky se vytvářejí ve vazbě na skutkové podstaty trestných činů a jejich úpravu v právním řádu.

51 – Rozsudek Löber, body 32 a 33.

52 – Ve své judikatuře k čl. 7 bodu 2 nařízení Soudní dvůr vztahuje právní ochranu osob usazených v Unii ke dvěma cílům, a sice umožnit žalobci snadno určit soud, ke kterému může podat návrh, a žalovanému rozumně předvídat, u kterého soudu může být žalován (viz například rozsudky ve věci Kolassa, bod 56, a Löber, bod 35). Mohlo by se zdát, že ten, kdo má v řízení aktivní legitimaci, požívá jen ochrany *ex post facto*, a že naproti tomu pro žalovaného nastává tento referenční bod dříve. Ve skutečnosti tomu tak není, protože každá osoba musí mít možnost (rozumně) předvídat důsledky svých jednání předtím, než je učiní; sféra právní ochrany nemůže být omezena na zohlednění jednoho postavení – ať už postavení žalobce, nebo naopak žalovaného – které v okamžiku, kdy dochází k jednání nebo k opomenutí, není známo. Proto se v rozsudku Löber mnoho „zvláštních okolností“ vztahuje k H. Löber (žalobkyni) a jejímu jednání před vznikem škody.

71. Co se týče tohoto sporného řízení, domnívám se, že zde existují paralely s věcmi, ve kterých byly vydány rozsudky Kolassa, Universal nebo Löber. Mám také za to, že fakt, který by mohl odůvodnit použití téže metody, *není* cestou.

72. Pokud je majetková ztráta symbolizována konkrétním fyzickým předmětem, bylo by možné se domnívat, že tento předmět a jeho umístění mohou sloužit jako výchozí bod pro stanovení soudní příslušnosti v kontextu čl. 7 bodu 2 nařízení⁵³. Kde se tedy *fyzicky* nachází předmět v okamžiku, kdy ke ztrátě dojde⁵⁴, je – stejně jako v případě bankovního účtu – nedostatečné, a to tím spíše když se jedná o věc movitou.

73. Lokalizace vozidla je z pohledu žalovaného nepředvídatelná. Z perspektivy blízkosti mezi soudem a sporem je vůz méně významný než důkaz o jeho vlastnictví a okamžiku, kdy byl zakoupen, zejména pokud – jak se uvádí v předkládacím usnesení – prověření každého automobilu není pro posouzení škody nutné (neboť byl odhadnut tentýž procentní podíl z ceny pro všechny dotčené)⁵⁵.

74. Správným východiskem je naopak akt, na základě něhož majetek přešel do majetku dotčeného a vyvolal ztrátu. Místem vzniku škody je místo, kde byl takový úkon učiněn, a soudy v tomto místě budou příslušné (mezinárodně i místně), pokud další zvláštní okolnosti případu také svědčí přiznání příslušnosti.

75. Mezi těmito okolnostmi, které přísluší identifikovat a zvážit předkládajícímu soudu, musí figurovat nejen ty, které se týkají poškozeného⁵⁶, nýbrž také některé okolnosti svědčící o úmyslu žalovaného prodávat svá vozidla v členském státě, o jehož příslušnosti se debatuje⁵⁷ (a pokud možno v určitých regionech tohoto státu)⁵⁸.

2) „Další zvláštní okolnosti“ a příslušnost rakouských soudů

76. Již jsem upozornil, že není lehké abstraktně uvést okolnosti, které musí být dány pro volbu místa „škody“, nebo cesty, jak provést celkovou analýzu. Nejistota ohledně nich přináší riziko nejednotného používání čl. 7 bodu 2 nařízení, a dokonce vede k nejasnostem ohledně metody. To vyplývá ze závěrečných poznámek v předkládacím usnesení.

77. Předkládající soud tedy pochybuje o tom, zda koupě a předání vozidel v Rakousku stačí pro podepření příslušnosti rakouských soudů. Podle jeho názoru další údaje, které spadají do skutkové sféry, svědčí příslušnosti soudů v místě, kde došlo k příčinné události (německých). Německé soudy by „[z] hlediska účelné organizace řízení, zejména z důvodu blízkosti sporu a snazšího provádění důkazů [...] pro objasnění odpovědnosti za tvrzenou škodu zřejmě byly objektivně vhodnější“⁵⁹.

53 – Vyjádření VKI, Komise a Spojeného království, jež dospívají ke kvalifikaci škody jako škody „hybridní“ (coby opaku újmy čistě majetkové), jdou podle všeho v tomto smyslu, přestože není jasné, jaké důsledky vytěží z tohoto přívlastku za účelem určení mezinárodní soudní příslušnosti.

54 – Jedná se o okamžik, kdy bylo vozidlo nabyto tím, kdo je jeho vlastníkem, když vada motoru vyšla veřejně najevo.

55 – Předkládací usnesení, s. 9.

56 – Z hlediska poškozeného by ve světle rozsudku Löber mohly být relevantními mimo jiné okolnosti, že sjednávání koupě se uskuteční na stejném místě a toto místo je zároveň místem předání vozidla (vždy podle rozsudku Löber) a bydlištěm kupujícího.

57 – Z hlediska žalovaného by relevantními mohly být mimo jiné okolnosti, že vozidla (přímo nebo prostřednictvím dovozce, který je na něj obchodně navázán) dovezl do státu, kde je žalován; uvádění na trh v tomto státě oficiálními prodejci nebo distributory; podpora prodeje skrze reklamu realizovanou jím nebo na jeho účet v tomto státě nebo vydání osvědčení shody jím přeložená do jazyka tohoto státu.

58 – Opakuji, že čl. 7 bod 2 nařízení je koncipován tak, aby určil mezinárodní i místní příslušnost konkrétnímu soudu v rámci určené jurisdikce.

59 – Předkládací usnesení, s. 9 a 10.

78. Podle názoru předkládajícího soudu by mu rozsudky Soudního dvora z oblasti čistě finančních škod, které zakotvují povinnost zohlednit pro účely čl. 7 bodu 2 nařízení kontext a zvláštní okolnosti případu, mohly umožnit přiklonit se k příslušnosti soudů jiného členského státu (Německo). Dodává, že zohlednit místo nabytí a předání vozidel zpochybňuje u žalovaného předvídatelnost soudní příslušnosti, zvláště když v projednávané věci byly některé z automobilů zakoupeny na trhu s ojetými vozidly.

79. Sdílím s Landesgericht Klagenfurt (zemský soud v Klagenfurtu) názor, že pro účely čl. 7 bodu 2 nařízení by nestačilo, že automobily byly nabyty a předány v Rakousku, pokud by se společnost Volkswagen nemohla rozumně domnívat, že by tato koupě mohla proběhnout v tomto členském státě.

80. Nesouhlasím naopak s jeho přístupem k analýze „zvláštních okolností“ této věci:

- na jedné straně je výrobce vozidel jako Volkswagen v postavení, kdy může snadno předvídat, že jeho vozidla se budou uvádět na trh v Rakousku⁶⁰, a
- na druhé straně musí jediným cílem posouzení souhrnu těchto být potvrzení (nebo vyvrácení) příslušnosti soudu podle místa škody určeného způsobem, který jsem popsal výše. Toto posuzování naproti tomu nemusí být provedeno k *volbě* soudu (předkládajícího soudu nebo soudů podle místa, kde došlo k příčinné události), který by měl rozhodnout ve věci samé, protože je nejbližší a nejpředvídatelnější.

IV. Závěry

81. Ve světle výše uvedeného navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl Landesgericht Klagenfurt (zemský soud v Klagenfurtu, Rakousko) následovně:

- „1) Článek 7 bod 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech musí být vykládán v tom smyslu, že pokud protiprávní jednání spáchané v některém členském státě spočívá v manipulaci s určitým výrobkem, jehož skutečné vlastnosti jsou skryty a projeví se teprve po jeho nabytí za vyšší cenu, než je jeho skutečná hodnota, v jiném členském státě,
- je nabyvatel tohoto výrobku, který jej má ve svém vlastnictví v době, kdy vyšla veřejně najevo jeho vada, přímým poškozeným;
 - je místem, kde došlo k příčinné události, místo, kde nastala událost, jež vedla ke zhoršení samotného výrobku, a
 - škoda vzniká v místě situovaném v členském státě, kde poškozený nabyl výrobek od třetí osoby, pokud další okolnosti podporují určení příslušnosti soudů tohoto státu. Z těchto okolností musí v každém případě nastat některá nebo některé, jež umožní žalovanému rozumně předpokládat, že proti němu může být budoucími nabyvateli, kteří zakoupí výrobek v tomto místě, podána žaloba z občanskoprávní odpovědnosti přičitatelné jeho jednáním.
- 2) Článek 7 bod 2 nařízení č. 1215/2012 musí být vykládán v tom smyslu, že nedovoluje soudu v místě vzniku škody určit ani vyloučit svou příslušnost na základě zvážení dalších okolností případu zaměřeného na zjištění, který soud – zda on sám nebo soud místa příčinné události – je k rozhodnutí sporu nejlépe situován z hlediska blízkosti a předvídatelnosti.“

60 – V této souvislosti viz poznámku pod čarou 57.